

הלכות מכירה פרק יג

א. המחליף כלים בכלים או בהמה בבהמה, אפלו מחט בשריון, או טלה בסוס אין לו הונאה, שזה רוצה במחט יתר מן השריון; אבל המחליף פרות בפרות, בין ששמו אותם קדם המכירה בין ששמו אותם אחר המכירה יש להן הונאה.

ב. הלוקח בדמים אכסרה, כגון שחפץ במעוה ואמר לו מכר לי פרתך באלו אף על פי שקונה בחליפין, קנה ומחזיר הונאה כמו שבארנו. והוא הדין ללוקח פרות אכסרה בסלע או בשתים, שקנה ומחזיר הונאה.

ג. בעל הבית שמכר כלי תשמישו, אין לו הונאה, שאלו לא הרבו לו בדמים, לא היה מוכר לו כלי תשמישו.

ד. האומר לחברו על מנת שאין לך עלי הונאה, יש לו עליו הונאה. במה דברים אמורים, בסתם, שאינו יודע כמה הונאה יש בו כדי שימחל. ואין צריך לומר אם אמר לו על מנת שאין בו הונאה, שהרי יש בו. אבל במפרש אין לו הונאה, שכל תנאי שבממון קיים.

ה. פיצד: מוכר שאמר ללוקח חפץ זה שאני נותן לך במאתים, יודע אני שאינו שווה אלא מנה, על מנת שאין לך עלי הונאה, אני מוכר לך אין לו עליו הונאה. וכן לוקח שאמר למוכר חפץ זה שאני לוקח ממך במאה, יודע אני ששווה מאתים, על מנת שאין לך עלי הונאה, אני לוקח ממך אין לו עליו הונאה.

ו. הנושא ונותן באמונה, אין לו עליו הונאה. פיצד: חפץ זה בכך וכך לקחתיו, וכך וכך אני משתפר בו אין לו עליו הונאה. והנושא ונותן באמונה, אם לקח כלים רבים או בגדים רבים בממכר אחד לא יחשב את הרע באמונה ואת היפה בשויו, אלא או זה וזה באמונה או זה וזה בשויו.

ז. ויש לו להעלות על המקח שכר הפתף, ושכר החמר, ושכר הפנדק. אבל שכר עצמו מפני שהוא כפועל אינו מוסיף אותו על המקח, אלא מפרש ואומר לו כך וכך אני משתפר.

ח. הגוי אין לו הונאה, שנאמר "איש את-אחיו" (ויקרא כה, יד). וגוי שהונה את ישראל, מחזיר ההונאה בדינין שלנו: לא יהיה זה חמור מישראל.

ט. אלו דברים שאין להם הונאה הקרקעות, והעבדים, והשטרות, וההקדשות; אפלו מכר שווה אלף בדינר, או שווה דינר באלף אין בהן הונאה: שנאמר "או קנה מיד עמיתך" (ויקרא כה, יד), דבר הנקנה מיד ליד יצאו קרקעות, ויצאו עבדים שהקשו לקרקעות, ויצאו שטרות שאין גופן קנוי אלא לראיה שבהן; "עמיתך", ולא הקדש.

י. במה דברים אמורים, במוכר נכסי עצמו. אבל השליח שטעה בכל שהוא, בין במטלטלין בין בקרקעות חוזר. ויראה לי שכן הדין באפטרופוס שטעה בכל שהוא, בין במטלטלין בין בקרקעות חוזר; ואינו דומה לבית דין, מפני שהוא יחיד.

יא. בית דין שמכרו נכסי יתומים וטעו, בין במטלטלין בין בקרקעות אם טעו בפחות משתות, הרי זו מחילה כהדיוט; טעו

בַּשְּׁתוֹת, בָּטַל הַמֶּקֶחַ. וְאִם רָצוּ שְׁלֹא לְבַטֵּל הַמִּמָּכָר, וַיַּחְזִירוּ
הַהוֹנָנִיה מִחֲזִירִין: לֹא יִהְיֶה כּוֹחַ הַדְּיוּט חֲמוּר מֵהֶן.

יב. יֵרָאֶה לִּי שְׁבִית דִּין שְׁמֹכְרוּ קֶרֶקַע אוֹ עֲבָדִים שְׁלִיתוּמִים
שׁוּוֹה מָנָה בְּמֵאֲתִים, אֵין הַלּוֹקַח יָכוֹל לַחְזוֹר בָּהֶן: לֹא יִהְיֶה כּוֹחַ
הַדְּיוּט חֲמוּר מִכּוֹחַ הַיְּתוּמִים. וְכֵן הַדִּין בְּאַפְטְרוּפּוֹס שְׁמֹכֵר
קֶרֶקַע וְעֲבָדִים שְׁאִין הַלּוֹקַח יָכוֹל לַחְזוֹר בַּהוֹנָנִיה, כְּדִין הַהַדְּיוּט.

יג. הָאֲחִין וְהַשְּׁתָּפִין שֶׁחִלְקוּ מִטְּלָטְלִין, הָרִי הֵן כְּלָקוּחוֹת:
פָּחוֹת מִשְׁתּוֹת, נִקְנָה מֶקֶח וְאֵין מִחֲזִיר כָּלוּם; יֵתֵר עַל שְׁתּוֹת,
בָּטַל מֶקֶח; שְׁתּוֹת, קָנָה וּמִחֲזִיר הוֹנָנִיה. וְאִם הִתְנוּ בִּינֵיהֶם
שֶׁיִּחְלְקוּ בְּשׁוּם הַדִּינִין, וְטָעוּ בַּשְּׁתּוֹת בְּטִלָּה חֲלָקָה: שֶׁהַדִּינִין
שֶׁשָּׁמוּ וּפְחָתוּ שְׁתּוֹת, אוֹ הוֹתִירוּ שְׁתּוֹת מִכָּרֶן בָּטַל.

יד. הִבְהֵמָה, וְהַמְּרָגְלִיּוֹת, וְהַסִּיף, וְסִפְרֵי הַתּוֹרָה הָרִי הֵן כְּשֹׂאֵר
מִטְּלָטְלִין, וַיֵּשׁ בָּהֶן הוֹנָנִיה. אֵין לָךְ דְּבַר שְׁאִין בּוֹ הוֹנָנִיה, חוּץ
מֵאַרְבָּעָה דְּבָרִים שֶׁמָּנוּ חֲכָמִים: וְהוּא, שִׁיְהִיָּה מוֹכֵר אוֹ קוֹנֶה
בְּנִכְסֵי עֲצָמוֹ כִּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ.

טו. כָּשֵׁם שְׁאִין לְקֶרֶקַעוֹת הוֹנָנִיה כֶּף שְׁכִירוֹת קֶרֶקַע, אֵין לוֹ
הוֹנָנִיה: אֶפְלוֹ שְׂכָר טְרַקְלִין גָּדוֹל בְּדִינָר בְּשָׁנָה, אוֹ רֶפֶת קִטְנָה
בְּדִינָר בְּכָל יוֹם אֵין לוֹ הוֹנָנִיה.

טז. הַשּׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לַעֲשׂוֹת עֲמּוֹ, בֵּין בְּקֶרֶקַע בֵּין בְּמִטְּלָטְלִין
אֵין לוֹ הוֹנָנִיה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּקוֹנֶה אוֹתוֹ לְזָמָן, וְעֲבָדִים, אֵין בָּהֶם
הוֹנָנִיה.

יז. שְׂכָרוֹ לְזָרַע לוֹ קֶרֶקַע, וְאָמַר זֶרַעְתִּי זָרַע הָרְאוּי לָהּ, וּבָאוּ
עֲדִים, וְהַעֲיִדוּ שֶׁזָּרַע בָּהּ פָּחוֹת מִן הָרְאוּי לָהּ הָרִי זֶה סִפֵּק אִם יֵשׁ
לוֹ הוֹנָנִיה, מִפְּנֵי הַזָּרַע, אוֹ אֵין לוֹ הוֹנָנִיה, מִפְּנֵי הַקֶּרֶקַע. לְפִיכָךְ
אֵין מוֹצִיאִין מִיַּד הַנִּתְבָּע; וְכֵן אֵין מַשְׁבִּיעִין אוֹתוֹ אֶלָּא שְׁבוּעַת
הַסֵּת, מִפְּנֵי צַד הַקֶּרֶקַע שֶׁיֵּשׁ כָּאֵן.

יח. הַשּׁוֹכֵר אֶת הַכֶּלִי אוֹ אֶת הַבְּהֵמָה, יֵשׁ בָּהֶם הוֹנָנִיה:
שֶׁהַשְּׁכִירוֹת, מְכִירָה בֶּת יוֹמָה הִיא. וְאִם יֵשׁ בָּהּ הוֹנָנִיה שְׁתּוֹת
אוֹ יֵתֵר, בֵּין שְׁנַתְּאָנָה שׁוֹכֵר בֵּין שְׁנַתְּאָנָה מִשְׁכִּיר הָרִי זֶה מִחֲזִיר
הוֹנָנִיה, וְאֶפְלוֹ לְאַחַר זָמָן מְרַבָּה.

יט. יֵרָאֶה לִּי שֶׁהַקְּבָלָן, יֵשׁ לוֹ הוֹנָנִיה. כִּיצַד: כְּגוֹן שֶׁקָּבַל עָלָיו
לְאַרְגַּ בְּגָד זֶה בַּעֲשָׂרָה זוּזִים, אוֹ לְתַפֵּר חֲלוּקָה זֶה בְּשָׁנֵי זוּזִים הָרִי
זֶה יֵשׁ לוֹ הוֹנָנִיה; וְכָל אֶחָד מִשְׁנֵיהֶם, בֵּין קְבָלָן בֵּין בַּעַל הַבְּגָד
חוֹזֵר לְעוֹלָם כְּמוֹכֵר.